

Nr 53.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1941 kl. 12 m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss
ändring i grunderna för lån från industrilånefonden.*

(1:a avd.)

I propositionen nr 86 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 21 februari 1941, föreslagit riksdagen medgiva, att för åtnjutande av torvlån från industrilånefonden måtte få tillämpas de ändrade grunder, som av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll förordats.

Vid 1940 års urtima riksdag godkändes, med anledning av förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 20), vissa ändrade grunder för utlämnande av s. k. torvlån för industrilånefonden (skrivelse nr 36). Fråga har nu uppkommit om ytterligare ändringar i nämnda grunder.

Gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från industrilånefonden återfinnas i kungörelsen den 13 oktober 1927 (nr 402) med däri genom kungörelserna den 18 juni 1937 (nr 621) och den 11 oktober 1940 (nr 866) vidtagna ändringar. Enligt nämnda bestämmelser avses med torvlån lån för industriella anläggningar, som avse tillgodogörande av landets torvtillgångar för tillverkning av torvbränsle eller torvströ.

Jämlikt 4 § i kungörelsen utlämnas torvlån av statskontoret sedan låntagaren dit avlämnat förbindelse å lånesumman samt sådan säkerhet för förbindelsens behöriga fullgörande, som av statskontoret godkännes. Enligt 5 § skall, om icke för beviljat torvlån inom två månader efter därom erhållet föreläggande avlämnats säkerhet, som av statskontoret godkännes, rätten till lånets utbekommande anses förverkad.

I 7 § stadgas att torvlån skall, där ej Kungl. Maj:t i särskilda fall annorlunda föreskriver, återbetalas i följande ordning: 1) lån, som avser anläggningskostnader, skall, sedan det innehafts under 4 år från första lyftningsdagen, återbetalas under därpå följande högst 12 år; 2) lån, som avser driftkostnader, skall återbetalas under högst 3 år från lyftningsdagen.

Enligt 9 § skall, därest statskontoret under lånetiden skulle finna den för torvlån ställda säkerheten icke vidare vara nöjaktig, låninnehavaren inom två månader efter därom erhållet föreläggande avlämna sådana nya säkerhetshandlingar, som av statskontoret godkänns.

I skrivelse den 7 december 1940 har *Svenska brännstovvsfabrikanters förening* på anförda skäl hemställt bland annat om bemyndigande för statskon-

toret att såsom säkerhet för torvlån godkänna fastighetsinteckningar utan bästa förmånsrätt i de fastigheter, vari lånesökandes rörelse bedrivs, eller förlagsinteckning med bästa förmånsrätt i för rörelsen avsedda lösa inventarier samt råvaror och frambragta alster.

Över berörda framställning hava kommerskollegium den 27 januari och statskontoret den 13 februari 1941 avgivit infordrade utlåtanden. Vidare har statens bränslekommission i skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 februari 1941 anfört vissa synpunkter på bland annat här ifrågavarande spörsmål.

Kommerskollegium har anfört, bland annat, följande:

Kollegium kunde ej undgå att finna det betänkligt, om torvlån skulle komma att utlämnas mot säkerhet av inteckning i fastighet med förmånsrätt efter dem, som normalt ansåges kunna utgöra underlag för kredit. Huruvida förlagsinteckning skulle godtagas som säkerhet syntes böra bliva beroende på omständigheterna i det särskilda fallet.

Då det väl närmast vore lån till driftkapital, som föreningen avsett, syntes det med hänsyn till den för sådana lån stadgade relativt korta amorteringstiden, högst 3 år, vara rimligt om fordringarna på säkerheten sattes något lägre än då amorteringstiden vore 16 år. Det låge ju dessutom i Kungl. Maj:ts hand att begränsa amorteringstiden ytterligare, om säkerheten ansåges påkalla detta.

Av hittills inkomna ansökningar om driftslån till brännstorfabriker hade kollegium fått det intrycket, att många av sökandena — isynnerhet sådana som icke tidigare sysslat med torvhanteringen — icke kunde erbjuda säkerheter av den art, att de uppfyllde statskontorets vanliga fordringar. Skulle torvtillverkning i större utsträckning kunna komma till stånd med stöd av statslån, syntes det därför erforderligt, att kravet på säkerhet sänktes med hänsyn till betydelsen av det bidrag till landets bränsleförsörjning, som i det särskilda fallet skulle vinnas. Därvid torde det knappast vara lämpligt, att statskontoret skulle avväga säkerheten efter nyttan av tillverkningen, utan syntes avgörandet böra träffas av Kungl. Maj:t.

Detta skulle påkalla en ändring av § 4 i kungörelsen den 13 oktober 1927 angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från industrilånefonden.

Ändring av torvlånevillkoren i detta avseende torde förutsätta riksdagens hörande.

Kollegium finge därför i anledning av förevarande framställning hemställa om sådan ändring av § 4 nämnda kungörelse, att säkerheten fastställdes av Kungl. Maj:t.

Statskontoret har framhållit, att av vad kommerskollegium i ärendet anfört syntes framgå, att den minskning i fråga om kraven å säkerhet för torvlån, varom sökandeföreningen nu gjorde framställning, vore av betydelse endast beträffande lån till driftkapital. Med hänsyn till vad kollegium därutinnan och i övrigt anfört hade statskontoret icke något att erinra mot bifall till framställningen på det sätt kollegium föreslagit dock med det förtydligande, som kunde erfordras i anledning av vad statskontoret erinrat.

Statens bränslekommission har, såvitt angår frågan om ändrade villkor för torvlån, bland annat, anfört, att kommissionen, som beretts tillfälle att

taga del av kommerskollegii utlåtande, delade kollegii uppfattning att under nuvarande bränslekris även andra synpunkter än de affärsmässiga syntes böra beaktas vid prövningen av säkerheten för torvlån och ansåge för sin del lämpligt, att den av kollegium föreslagna ändringen i lånebestämmelserna genomfördes.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande:

Ett effektivt utnyttjande av landets torvtillgångar är, såsom tidigare vid olika tillfällen framhållits, uppenbarligen av vikt i nuvarande läge. I sin förenämnda skrivelse den 11 februari 1941 har statens bränslekommission framfört ett flertal förslag till åtgärder i detta syfte. Berörda förslag torde, i vad de avse andra åtgärder än ändringar i bestämmelserna om torvlån från industrilånefonden, lämpligen få upptagas till behandling i annat sammanhang, sedan viss ytterligare beredning av ärendet i dessa delar ägt rum. Frågan om ändrade lånebestämmelser synes däremot vara av beskaffenhet att kunna lösas omedelbart och för sig.

Stadgandet i 4 § i 1927 års kungörelse i ämnet, enligt vilket för torvlån skall ställas säkerhet, som av statskontoret godkännes, tillämpas av ämbetsverket så, att för utlåmning av lån fordras, att säkerheten är betryggande. En dylik tillämpning torde överensstämma med vad statsmakterna vid stadgandets tillkomst avsett. Stadgandet syftar givetvis till att förebygga uppkomsten av förluster för statsverket. Enär betryggande lånesäkerheter ej sällan i förevarande fall äro svåra att anskaffa, kunna de nuvarande säkerhetskraven emellertid verka hindrande på en företagsamhet, som ur synpunkten av vår bränsleförsörjning skulle vara förtjänt att understödjas. En viss uppmjukning av säkerhetskraven torde därför i nuvarande läge vara motiverad. Såsom i ärendet framhållits torde riskerna av en dylik åtgärd vara mindre beträffande lån för driftkostnader, där amorteringstiden är fastställd till högst 3 år, än i fråga om lån för anläggningskostnader, för vilka avsevärt längre amorteringstid i allmänhet medgives. Omständigheterna torde emellertid kunna vara sådana, att även beträffande lån för anläggningskostnader möjlighet borde finnas till lindring av de nuvarande säkerhetskraven.

En ändring i här angiven riktning av gällande lånebestämmelser torde, på sätt som föreslagits, böra förutsätta, att prövningen av lånesäkerheten överflyttas på Kungl. Maj:t. Närmare föreskrifter beträffande de grunder, efter vilka denna prövning skall äga rum, synas icke böra fastställas. Vissa allmänna riktlinjer må emellertid här angivas. En ovillkorlig förutsättning för minskade säkerhetskrav torde sålunda vara, att det för landets bränsleförsörjning är av betydelse, att det företag, för vilket lånet sökes, blir i stånd att på avsett sätt bedriva sin verksamhet. Då fråga är om lån till anläggningskostnader torde, därest kraven på betryggande säkerhet eftergivas, amorteringstiden böra avsevärt nedsättas under den enligt författningen medgivna maximitiden av 16 år. Den amorteringsfria tiden av 4 år torde likaledes böra i regel minskas vid utlåning under nuvarande förhållanden. Vad särskilt beträffar fabrikationen av brännstovv torde förhållandena både kräva och möjliggöra en hastig amortering av anläggningskostnaderna. Då Kungl. Maj:t redan med nuvarande lydelse av författningsbestämmelserna på området har tillfälle att i dessa hänseenden besluta efter omständigheterna, torde någon ändring i nämnda bestämmelser icke erfordras för uppnående av här angivna syfte. En allmän förutsättning för erhållande av lån bör naturligtvis vara, att sökanden besitter nödiga förutsättningar att på avsett sätt nyttiggöra lånet, att tekniska och ekonomiska förutsättningar för en sund utveckling av före-

taget föreligga samt att omständigheterna jämväl i övrigt tala för att låntagaren har vilja och förmåga att fullgöra sina förpliktelser. Vid bedömandet av sistberörda spørsmål torde storleken av det enskilda kapital, som investeras i företaget, böra tillmätas betydelse. De utredningar, som sålunda och eljest påkallas vid låneansökningarnas prövning, torde kunna verkställas genom kommerskollegium samt av statens bränslekommission.

Den ändring, som enligt vad här föreslagits föranledes i 4 § i 1927 års kungörelse, torde medföra vissa jämkningar i 5 och 9 §§ samma författning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagens beslut meddelats, få vidtaga de ändringar i gällande författningsbestämmelser i ämnet, som sålunda och i övrigt kunna finnas erforderliga. I detta sammanhang må framhållas, att ändringar av mindre principiell innebörd torde kunna meddelas av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande.

Utskottet.

Utskottet har med hänsyn till vikten av ett ökat utnyttjande i nuvarande läge av landets torvtillgångar funnit sig böra tillstyrka av departementschefen förordade ändringar i gällande lånebestämmelser för åtnjutande av torvlån från industrilånefonden. Utskottet förutsätter emellertid, att låneverksamheten så handhaves, att förluster för statsverkets vidkommande i möjligaste mån undvikas. Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må medgiva, att för åtnjutande av torvlån från industrilånefonden må tillämpas de ändrade grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 21 februari 1941 förordats.

Stockholm den 21 mars 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 55.